
การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นฐาน
ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTION BASED ON THE GOOD
GOVERNANCE

เชาวรินทร์ ดีฉาย Chaowarin Deechaey
โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย Ayutthayawittayalai School, Thailand
Corresponding Author E-mail: chowarin_69@hotmail.com

Article Received: December 25, 2022, Revised: December 27, 2022, Accepted: December 27, 2022

บทคัดย่อ

หลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และการตอบสนอง 2) ค่านิยมประชาธิปไตย ได้แก่ ภาวะรับผิดชอบ เปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม และความเสมอภาค 3) ประชาธิปไตย ได้แก่ การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ และการกระจายอำนาจ 4) ความรับผิดชอบต่อการบริหาร ได้แก่ คุณธรรม/จริยธรรมผู้บริหารทุกคนต้องเป็นผู้มีความรู้หรือมีศาสตร์ทางการบริหาร และมีความสามารถในการที่จะประยุกต์ศาสตร์เหล่านั้นไปปฏิบัติได้อย่างมีศิลป์ โดยการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้น สถานศึกษาต้องมีกระบวนการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การสู่วัฒนธรรมธรรมาภิบาล 3 ขั้นตอน คือ สร้างวัฒนธรรมองค์การ พัฒนาวัฒนธรรมองค์การ และธำรงรักษาวัฒนธรรมองค์การ ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษา และการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงการที่ผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจึงจะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นฐาน เป็นฟันเฟืองยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกันอย่างมั่นคงตลอดไป

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล, วัฒนธรรมองค์การ, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The good governance principle was essential to administration of educational institution, consisted of 1) new approaches to public administration, namely efficiency, effectiveness, and responsiveness; 2) democratic values, namely accountability, openness/transparency, the rule of law and equality; 3) Pracharath: participation/attempt to seek consensus and decentralization; 4) administrative responsibilities, including morality/ethics. All administrators must be knowledgeable or having administrative sciences and ability to artfully apply those sciences by using the principles of good governance to the management of the educational institutions. To achieve success, educational institutions must have 3 steps to develop an organizational culture into a good governance culture In this regard, relevant persons in educational institutions must be developed to have knowledge, competence, and good attitudes towards performing duties within the work

scope of administration of educational institution and conducting oneself according to the principles of good governance. As well as the educational administrators acting as a good role model continuously and consistently would result in the administration of educational institutions using good governance as a basis, as cogs that bonded each other firmly forever.

Keywords: Administration of Educational Institution, Good Governance, Organizational Culture, Educational Administrators

บทนำ

การประเมินผลนักเรียนไม่ว่าในระดับชาติหรือในระดับนานาชาติ (TIMSS/PISA) ชี้ว่านักเรียนไทยมีผลการประเมินต่ำทุกวิชาและมีแนวโน้มลดลง แสดงว่าระบบโรงเรียนยังไม่สามารถให้การศึกษามีคุณภาพและไม่สามารถเตรียมพร้อมนักเรียนให้เป็นต้นทูนกำลังคนที่มีศักยภาพในการแข่งขันในประชาคมโลกในอนาคตโรงเรียนคือสถานที่ที่เกิดการเรียนรู้เกือบทั้งหมด ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนก็เป็นผลมาจากทรัพยากร นโยบาย และแนวปฏิบัติ ที่โรงเรียนได้รับมาจากการบริหารระดับสูงในระบบการศึกษาของประเทศอีกทอดหนึ่ง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2554) นับตั้งแต่มีการปฏิรูปการศึกษา ในปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ซึ่งการบริหารแนวปฏิรูปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ฟังดูแล้วก็น่าจะเป็นโอกาสของสถานศึกษาที่จะได้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างอิสระมากขึ้น ตามความรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งทั้งวุฒิทางการศึกษาและวิถีสถาณะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่วนใหญ่ก็เพิ่มขึ้น จึงเกิดคำถามว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบและมีหลักธรรมาภิบาลอันสวดยหรุสำหรับให้สถานศึกษานำไปใช้เป็นหลักยึดในการบริหาร ทำไม่ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติแล้ว แต่หลักธรรมาภิบาลกลับกลายเป็นเครื่องมือของผู้นำองค์กรในการทำงานหลอกลวงประชาชนและสังคมว่าได้ดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งที่ผลลัพธ์ (Output) หรือแม้แต่มลสัมฤทธิ์ (Result) ของการทำงานไร้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้เพราะหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในหน่วยราชการไทยไม่ได้ระบุหลักการจัดการที่ดีตาม ระบบสากลเข้าไปด้วย (ทิวากร แก้วมณี 2559) หลักธรรมาภิบาลเป็นสิ่งประเสริฐที่ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาต้องหันมาศึกษากันอย่างแท้จริงแล้วนำไปเป็นหลักยึดของการบริหารจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป โดยมีเนื้อหาดังที่จะได้อธิบายต่อไปนี้

หลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การเมืองที่ดี การปกครองที่ดี การบริหารจัดการที่ดี การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดังที่ประเวศ วะสี (อ้างใน สถาบันพระปกเกล้า, 2544) ได้กล่าวไว้ว่าธรรมาภิบาลคือ ความโปร่งใส ความถูกต้อง การดำเนินงานของภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชน ธรรมาภิบาลเป็นเสมือน พลังผลักดันที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับเสน่ห์ จุ้ยโต (2557) ที่สรุปความหมายของธรรมาภิบาลได้ว่า ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี ทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมี

พื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนหลักธรรมาภิบาลเริ่มเข้ามาเป็นประเด็นทางการเมืองและสังคมไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 ในช่วงที่ประเทศไทยอยู่ระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีการวางระบบบริหารบ้านเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้น และต่อมาได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา (สถาบันพระปกเกล้า, 2546) ซึ่งระเบียบนี้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐ ดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล 6 หลัก ประกอบด้วย 1) หลักคุณธรรม (Integrity) 2) หลักนิติธรรม (Rule of Law) 3) หลักความโปร่งใส (Transparency) 4) หลักความมีส่วนร่วม (Participation) 5) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) และ 6) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) (สถาบันพระปกเกล้า, 2546) ต่อมามีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยกำหนดขอบเขตของคำว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและวางแนวทางในการปฏิบัติราชการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ 1) เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนั้นประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่ 1) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) 2) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) 3) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) 4) หลักการรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) 5) หลักความโปร่งใส (Transparency) 6) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) 7) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 8) หลักนิติธรรม (Rule of Law) 9) หลักความเสมอภาค (Equity) และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) แม้ว่าหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 หลัก ดังกล่าวได้ถูกกำหนดขึ้นมาอย่างครอบคลุมถี่ถ้วนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบว่า เป็นหลักที่จายากต่อการนำไปปฏิบัติในหน่วยงานต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จึงได้จัดกลุ่มพร้อมทั้งให้รายละเอียดเพิ่มขึ้นใหม่เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจสะดวกต่อการจดจำและการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งเพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบทของประเทศไทย จึงได้มีการปรับปรุงหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเสียใหม่ โดยได้นำเอาประเด็นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องรวมไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม การบริหาร ทัศนคติ และพฤติกรรมของตัวบุคคล ทั้งในระดับผู้นำและผู้ปฏิบัติงาน โดยเพิ่มเติมเรื่องการสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรม

หลักการบริหารสถานศึกษา

การบริหารเป็นการจัดระเบียบอย่างเป็นระบบ คือ มีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่เชื่อถือได้อันเกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน ลักษณะเช่นนี้ การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) ทางสังคม ถ้าจะพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้บริหารแต่ละคนที่ต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งนับเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และ

สิ่งแวดล้อมแล้วการบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) เรื่องของศาสตร์ (Science) และศิลป์ (Arts) ในการบริหารงาน เป็นเรื่องของศาสตร์ที่ต้องรู้ (To Know) และศิลป์ที่ต้องทำ (To Do) ซึ่งทั้งสองอย่างนี้จะต้องถูกนำมาใช้ควบคู่กันไปในการบริหารงานอย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารทุกคนต้องเป็นผู้มีความรู้หรือมีศาสตร์ทางการบริหาร และมีความสามารถในการที่จะประยุกต์ศาสตร์เหล่านั้นไปปฏิบัติได้อย่างมีศิลป์ (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2545) ทั้งความเป็นศาสตร์และความเป็นศิลป์นี้ ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นวิชาชีพ (Profession) ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีองค์ความรู้ในวิชาชีพนั้นๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและบุคคลในวิชาชีพนั้นๆ ได้รับการพัฒนาในองค์ความรู้ที่อยู่นิ่งอยู่เสมอ เป็นวิชาชีพที่ต้องการความมีทัศนคติเพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งบุคคลในวิชาชีพนั้นๆ จะต้องมีการสืบค้นหาความคิดใหม่อยู่เสมอเป็นวิชาชีพที่เน้นการให้บริการผู้อื่น โดยมีหลักการเชิงจริยธรรมว่า เงินไม่ได้เป็นปัจจัยที่จะใช้วัดผลสำเร็จในวิชาชีพที่สำคัญไปกว่าความมีอุดมการณ์ในการทำงาน (วิโรจน์ สารรัตน์, 2548)

ก่อนที่จะนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารและขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษาเสียก่อน ซึ่งส่วนใหญ่มักพูดติดปากกันแต่เพียงว่าการบริหารสถานศึกษา และเมื่อลงมือปฏิบัติก็คำนึงถึงเพียงการบริหารและการกิจของการบริหารสถานศึกษา 4 งานประกอบด้วยงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไปเท่านั้น โดยมีได้คำนึงและทำความเข้าใจถึงขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษาให้ชัดเจนแต่อย่างใดส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร ซึ่งจะได้อธิบายถึงการบริหารและขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละเรื่องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะทั้งการบริหารและขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษานั้นต่างก็มีความสำคัญที่ควรได้รับการทำความเข้าใจให้ลุ่มลึกก่อนที่จะลงมือปฏิบัติในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเช่นกัน

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นฐาน

ในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุผลนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การสู่วัฒนธรรมธรรมาภิบาล เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การเป็นเครื่องหล่อหลอมพลังจิตใจของบุคคลให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อนำพาองค์การสู่ความสำเร็จ ดังที่ เสน่ห์ จัยโต (2557) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การว่า วัฒนธรรมองค์การ (Corporate Culture) หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งประกอบด้วยสิ่งประดิษฐ์แบบแผนพฤติกรรมบรรทัดฐานความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ของคนส่วนใหญ่ในองค์การ ซึ่งใช้เป็นเครื่องหล่อหลอมพลังจิตใจของบุคคลให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อนำพาองค์การสู่ความสำเร็จ ในยุคโลกาภิวัตน์นี้มีวัฒนธรรมองค์การที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ต้องปรับเปลี่ยนองค์การสู่ยุคการแข่งขันแบบเสรี โดยมุ่งเน้นคุณภาพ (Quality) และมาตรฐานสากล (Standard) 2) ต้องปรับเปลี่ยนองค์การสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) 3) ต้องปรับเปลี่ยนองค์การ สู่องค์การแบบธรรมาภิบาล (Good Governance Organization) 4) ต้องปรับเปลี่ยนองค์การสู่องค์การแห่งภูมิปัญญา โดยมีการบริหารวัฒนธรรมองค์การ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก สร้างวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งผู้ก่อตั้งหรือผู้นำมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างวัฒนธรรมองค์การในระยะเริ่มแรก ขั้นตอนที่สอง พัฒนาวัฒนธรรมองค์การเกิดขึ้นหลังจากนำวัฒนธรรมองค์การไปประยุกต์ใช้แล้วและมีการปรับเปลี่ยนโดยสมาชิกขององค์การ ขั้นตอนที่สาม อารักขาวัฒนธรรมองค์การ เป็นการสืบสานวัฒนธรรมองค์การที่ดีไปยังบุคคลและทีมงานในรุ่นต่อไปเพื่อใช้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนการบริหารองค์การสู่ความเป็นเลิศต่อไป ส่วน ฉวีวรรณ โฉมอุทัย (2552) ได้นำเสนอผลการวิจัยเรื่องกระบวนการปฏิบัติงานที่นำไปสู่การได้รับรางวัลธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล

นิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างเต็มความสามารถและการทำงานเป็นทีม สำหรับกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานและดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร และเน้นหนักไปที่การพัฒนาคน จนทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนาได้รับรางวัลธรรมาภิบาลติดต่อกัน 5 ปีซ้อนซึ่งสอดคล้องกับขั้วจิต บุญยีน (2552) ที่ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ภาวะผู้นำ แรงจูงใจของบุคคล และกระบวนการบริหารขององค์กร นอกจากนี้เสริม เกื้อสังข์ (2545, อ่างใน จรุงณี เก้าเอี้ยน 2557) ที่ได้วิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครตรัง ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารต้องยึดหลักระเบียบและปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านหลักคุณธรรมผู้บริหารต้องยึดในความถูกต้อง ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารต้องรายงานข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมชื่นชมผลงาน ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารต้องใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและควรเพิ่มการปฏิบัติให้ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

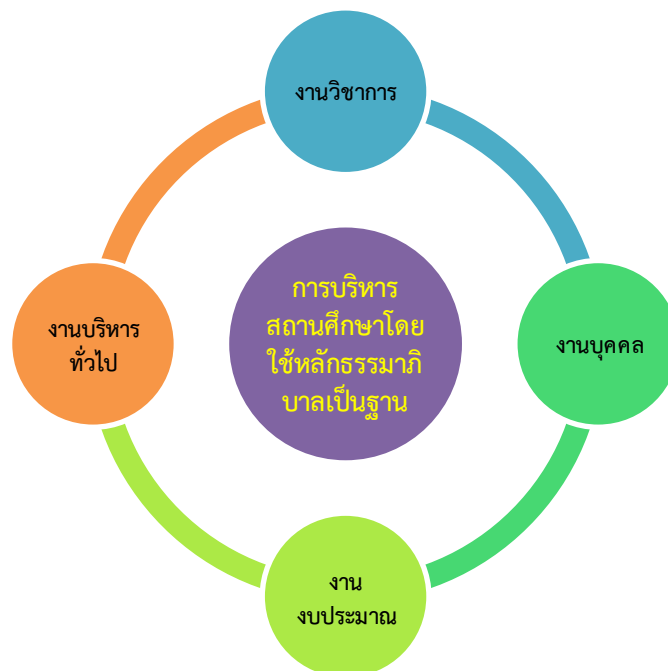
นับได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้บริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านอย่างอิสระและคล่องตัวเป็นอย่างยิ่ง เพียงแต่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการบริหารสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันศึกษาหลักธรรมาภิบาลและขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษาให้ถ่องแท้ จริงจัง และรอบคอบให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน แล้วร่วมกันวางแผนในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วม โดยอาจแต่งตั้งคณะกรรมการที่ได้มาจากผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกภาคส่วนร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษาแล้วจัดทำแผนรองรับการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนปฏิบัติตามแผนที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้อย่างจริงจัง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมินผล ทั้งก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินการที่ได้มาจากผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกภาคส่วน โดยคณะกรรมการดังกล่าวร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ติดตามประเมินผลการดำเนินการอย่างจริงจังเช่นเดียวกันแล้วนำเสนอผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบพร้อมทั้งร่วมกันหาแนวทางการแก้ปัญหาและนำแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวไปปฏิบัติเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องตลอดไปจนการบริหารสถานศึกษากลายเป็นวัฒนธรรมองค์การสู่วัฒนธรรมธรรมาภิบาลก็จะส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาประสบความสำเร็จได้ตามความมุ่งหวัง

ประเด็นสำคัญที่จะส่งผลให้การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับตรงที่ว่า ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจทั้งหลักธรรมาภิบาลและขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านจนกระทั่งเกิดความเข้าใจอย่างลุ่มลึกก่อนร่วมกันวางแผนการดำเนินการแต่ละครั้งหรือไม่ หากได้ปฏิบัติเช่นนั้นแล้วก็จะเกิดความรู้สึกรู้สึกดีนี้แน่นอน ซึ่งความสำเร็จที่น่าภูมิใจว่าครั้งหนึ่งตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ร่วมบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นฐานอย่างเต็ม

ความสามารถตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทั่งการบริหารสถานศึกษากลายเป็นวัฒนธรรมองค์การสู่วัฒนธรรมธรรมาภิบาลในที่สุด

บทสรุป

หลักธรรมาภิบาลถือเป็นหลักพื้นฐานในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาในการบริหารจัดการเพราะจะช่วยให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังทำให้บุคลากรทุกคนมีความสุขในการทำงาน และยังช่วยสร้างขวัญและกำลังใจที่ดี พร้อมปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งจะส่งผลดีโดยรวมกับการดำเนินงานให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อีกในอนาคต โดยหลักธรรมาภิบาลมีประโยชน์ต่อภาครัฐสร้างความตระหนักร่วมกันในสังคมไทย เพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์กลไกการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จหน่วยงานต้องดำเนินการนั้นต้องร่วมมือกันบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้น หมายถึงทุกภาคในสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ต้องร่วมมือกันบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้นๆ ไป ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสำคัญ คือ ผู้นำและเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ต้องเข้าใจมีจิตสำนึก เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการดำเนินการในเรื่องนี้ หลักการและวิธีการใช้อำนาจ กระบวนการสร้าง การบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีในสังคมใดๆ ขึ้นอยู่กับวิธีการใช้อำนาจ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ผู้ใช้อำนาจและผู้ถูกใช้อำนาจหากทั้งสองฝ่ายพอใจในวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ย่อมหมายความว่าสังคมนั้นมีการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญจิตร บุญยืน. (2551). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักธรรมาภิบาล. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จรรณี แก้วเอี่ยม. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา Theory and Practice in Educational Institution. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- ฉวีวรรณ โฉมอุทัย. (2552). กระบวนการปฏิบัติงานที่นำไปสู่การได้รับรางวัลธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิวากร แก้วมณี. (2559). ธรรมาภิบาล Good Governance. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548). ผู้บริหารโรงเรียน สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2544). ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2554). ปัจจัยที่ทำให้ระบบโรงเรียนประสบความสำเร็จ ข้อมูลพื้นฐานจากโครงการ PISA 2009. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2557). มิติใหม่การบริหารธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ทฤษฎีและงานวิจัย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.